

alól valamelyikünk is kivétel lenne. A hibánk főleg ott van, hogy azokat a művészeti elveket, amelyeket akár Schubert, akár Juhász elvtársak hangoztattak, nem vitattuk meg, hanem elfogadtuk, és ez vonatkozik az elvtársakra is. Jól emlékszem arra, hogy amikor Engelsz elvtárs Sztálin-portrét mintázott, és még egy csomót...

HEGEDŰS B. ANDRÁS: Mennyiben tartozik ez ide?

ERDŐS PÉTER: Mennyiben tartozik ez ide? Mégiscsak különbség van a terrorizáltak és a terrorizálók között! (*Taps.*)

HEGEDŰS B. ANDRÁS: Szíveskedjék megmagyarázni: mennyiben tartozik ide az, hogy Engelsz elvtárs valamikor Sztálin-portrét csinált? Mennyiben tartozik ez a magyar iparművészet 1956. évi problémáinak megoldásához?

ERDŐS PÉTER: Azonkívül, hogy provokatív is!

KISS ROÓZ ILONA: Nem tudom különválasztani a kultúrpolitikát, a művészetpolitikát az általános politikai helyzettől...

HEGEDŰS B. ANDRÁS: Nem is kell!

KISS ROÓZ ILONA: ...azt hiszem, hogy amikor mindannyian részesei voltunk ennek a politikának – ki könnyebben, ... (*Közbekiáltás: Egyesek csinálói, mások szenvedői! Különbséget kell tenni!*) ... Nem tudom, hogy én mennyiben voltam terrorral a többiekre nézve. Valószínűleg voltam – ha az elvtársak úgy látják –, de nem tudom azt sem, hogy mennyiben jelentett számomra kivételt vagy előnyt az, hogy tizenkét éven keresztül én a magyar kultúrpolitika káderpolitikája következtében szakmailag semmit sem tudtam dolgozni. Nem hiszem, hogy ez mellékes kérdés lenne, mert ez is hozzátartozik. Felelősek vagyunk ezért a jelenlegi helyzetért, és én vállalom a felelősséget. Semmiféle visszautasítást vagy valamit nem kívánunk – és ez helytelen is lenne, mert magam érzem legjobban a súlyát –, de ugyanakkor megmondom, hogy nagyon szerettem ezt a területet, szeretem jelenleg is, és továbbra is az az érzésem, hogy csináltam is valamit ezen a területen, ha nem is olyan sokat, mint esetleg mások. Nem tudom olyan könnyen levenni a vállamról azt a tizenkét évet, amely jelenleg nyom. Nem is olyan könnyű ez, elvtársak, higgyék el nekem.

A másik kérdés, amit felvetettek az elvtársak: a zsűriprobléma volt. Az előbb kifejtettem már, hogy helytelennek tartom a jelenlegi zsűrizést. (*Közbeszólás: Miért nem tett ellene?*) Tettem, elvtársak. Az, hogy nem jelentettük be Szlávits

elvtársnak⁶⁷ vagy kinek, nem jelenti azt, hogy nem tettünk volna. Több elvtárs véleményét szerettem volna tudni a zsűrizéstől, így például Gádor elvtárs⁶⁸ véleményét is, aki azt mondta nekem, hogy nem hajlandó elmondani, hogy mi a véleménye. Így a Szövetség munkáját nagyon nehéz segíteni vagy előrevinni, ha élenjáró művészeink és a Szövetség tagjai nem adják meg a kellő útmutatást. Helytelen volt a zsűrizés abban a formában is – lehet, hogy az elvtársak nem tudnak róla –, hogy az Alapnak az adminisztratív szervei, az adminisztrációs tagság beleszólt, és ez eléggé félrevitte a zsűrizés munkáját, nem mindig a nívó szerepelt az első sorban, hanem bizonyos összeszövődések és érdekközösségek. *(Közbekiáltások: Ez az, amit én szerettem volna kérdezni! László Irénről legyen szíves beszélni! Ki az a László Irén?!)* Nem beszélhetek László Irénről, mert nem ismertem, és tegnap hallottam, hogy meghalt Vácott.⁶⁹

Még a zsűrizéssel kapcsolatban a következőket akarom elmondani. Azt tudjuk és észleltük, hogy az Alapnál ilyenfajta összeszövődések vannak. Felhívtuk Lantos elvtárs⁷⁰ figyelmét, aki ígéretet tett, hogy ezen javítani fog. De ha konkrétumot nem tudunk mondani egy vállalatvezetőnek, akkor abban nem tud eljárni. Nem mondhatom, hogy X és Y összejátszik ezzel vagy azzal a művésszel, vagy háziiparossal, és ezért a munkái nagyobb arányban kerülnek forgalomba az iparművészeti tranziton vagy az iparművészeti boltokon keresztül. Ilyet csak akkor mondhatok, ha ez ennél vagy annál az esetnél megtörtént. Kaptunk olyan kimutatást, hogy az iparművészeknek alacsony keresetük volt az iparművészeti bolt révén egy negyedévben, ugyanakkor egy teljesen ismeretlen ötvösnek messze 100 000 forinton felül volt a jövedelme. Mondhatnék keramikust – például Dubisevszky Pált vagy Gyarmatit –, akinek pénzüsszeget utaltak át, és felhívtuk a figyelmet arra, hogy ezt minél előbb vegyék fel.

Az érdekközösségnek egy másik fajtája, hogy egyes művészeknek több tárgy kerül be. Ezt részben érintettem már, de az iparművészeti bolt felé külön szeretném felvetni. Amióta szövetségi szaktitkár lettem, általában el szoktam menni a zsűrikre, ha az időm engedi. Az az érzésem, hogy nagyon kevés iparművészeti jellegű tárgy kerül mostanában a zsűribe, és inkább régi, elfogadott prototípusok újragyártása történik, és ezek kerülnek a boltokba. A jelenlegi iparművészeti zsűri, amely hetenkint összeül, olyan tömértelen rossz kultúrcikkanyaggal kény-

⁶⁷ Szlávits János ötvös.

⁶⁸ Gádor István (1891–1963) keramikus, az Iparművészeti Főiskolán 1945–1957 között a porcelán és kerámia tanszak vezetője.

⁶⁹ Lásd a 45. sz. jegyzetet

⁷⁰ Lantos N., a Művészeti Alap művészellátó, anyagbeszerző üzlethálózatának megszervezője és vezetője.

telen megbirkózni, hogy teljesen elvész az ideje az ilyenfajta munkával. Mondom, hogy a művészi jellegű munkák száma egyre kisebb lesz. Lehetséges, hogy az elvtársaknak abban igazuk van, hogy a zsűri szigorúsága miatt, de az is lehet, hogy nem hoznak újabbakat, mert a bevált minták jól futnak, és így könnyebb dolgozni.

HEGEDŰS B. ANDRÁS: Elvtársak! Mielőtt a vitát folytatnánk, egy kérdéssel szeretnék fordulni az elvtársakhoz. Nálam még 18–19 hozzászóló van feljegyezve. Nagyon nehéz ezeket csoportosítani, mert van olyan felszólaló, aki azt mondja, hogy most rögtön szeretne hozzászólni, de viszont vannak olyanok is, akik régebben kinyilvánították hozzászólási szándékukat. Elég nehéz helyzetben vagyok... (*Közbeszólások: Beküldési sorrendben!*) De ha úgy küldi be valaki, hogy ehhez a tárgyhoz szeretne hozzászólni, akkor az ember szeretné teljesíteni ezt az óhaját. Nézetem szerint leghelyesebb lesz tehát, ha felolvasom a hozzászólásra jelentkezettek neveit, és azután csoportosíthatnánk őket, hogy milyen sorrendben szólaljanak fel. Sorrendben: Kiss László, Noé Anna (*Kérjük!*), Buzás Árpád (*Kérjük!*), Schubert Ernő (*Kérjük!*), Kisszebeni Marcell, Varga László, Tarján Hedvig, Fett Jolán, Varga Béla, Bokor Kornélia, Varga Mihály, Solti Gizella, Schrammel Imre, Csizmadia Imre, Márfi Lívia, Bay Róza, Hornicsek László, Hübner Gyula (*Nem!*), Katona Imre...⁷¹ (*Felkiáltások: Halljuk Schubertet!*). Felteszem szavazásra, hogy elsőnek Schubert elvtársat szólítsuk fel, azután Buzás elvtársat. (*Helyeslés.*)

SOMOGYI ÁRPÁD: Mivel nagyon sok olyan hozzászólás lesz, amely egymáshoz kapcsolódik, és hogy ne kerüljessük a lényegét, Schubert elvtársnak adjuk meg a szót, utána Katona Imrének, majd Kiss Lászlónak. (*Felkiáltások: Halljuk Katonát!*)

KATONA IMRE: A szerda esti iskolagyűlésen súlyos és elmarasztaló bírálatok hangzottak el a főiskola két vezető személyisége: Óvári és Varga⁷² elvtársak ellen. A hallgatók nagy része – hozzászólások formájában – kifejezésre juttatta, hogy a két elvtárs őszinteségében, becsületességében nem bízik. Az értekezlet

⁷¹ Kiss László formatervező, Noé Anna nyomottanyag-tervező, Buzás Árpád textiltervező, Kisszebeni Marcell belsőépítész, Tarján Hedvig gobelintervező, Fett Jolán szövöttanyag-tervező, ez időben főtanügyi tanársegéd, Varga Béláról nincs adat, Bokor Kornélia nyomottanyag-tervező, Varga Mihályról nincs adat, Solti Gizella gobelintervező, Schrammel Imre keramikus, Csizmadia Imre ruhatervező, Márfi Líviáról nincs adat, Bay Róza nyomottanyag-tervező, Hornicsek László belsőépítész, Hübner Gyuláról nincs adat, Katona Imre muzeológus.

⁷² Varga István ekkor az Iparművészeti Főiskola gazdasági igazgatója.

forró légkörében kifejeződött az ifjúság véleménye: ahhoz, hogy a főiskolán a komoly és elmélyült alkotómunka légköre kibontakozhassék, el kell hárítani a múlt minden akadályát, szennyét és embertelenségét. (*Taps.*)

Az értekezleten elhangzott hozzászólások azonban azt is megmutatták, hogy érett az ifjúság arra, hogy saját problémáinak szószólója legyen. Mivel azonban azok a főiskola egészséges életének kibontakozását akadályozó problémák, amelyek az iskolagyűlésen – és tegyük hozzá, hogy máshol is, baráti és szakmai összejöveteleinken – felmerültek, nem újkeletűek, a tisztánlátáshoz, a hibák mély és őszinte feltáráshoz a főiskolán már végzett és a művészi alkotómunka különböző területein dolgozó kollégáink segítségére is szükség van. Magam is ezek közé számítom magamat, és amikor a főiskola, valamint területünk kérdéseihez hozzászóllok, túlnyomórészt személyes élmények beszélnek belőlem. Öt éven keresztül tanúja, sőt nem egyszer szenvedő alanya voltam annak a minden ízében káros, helytelen, sőt: bűnös vezetési gyakorlatnak, amely nem egyszer ereinkbe fagyasztotta a vért és szánkba forrasztotta a szót. Fegyelmiakat kreáltak ellenünk, mert egyszer megsértettük a kommunista példamutatás követelményeit, máskor – uram bocsá' – meggyaláztuk a sztálini esküt. ÁVO-nyomozás, zaklatás, naponta többszöri kihallgatás, fegyelmi, állami fegyelmi, pártfegyelmi, pártbizottsági fegyelmi, pénzbüntetés, főigazgatói megrovás következett. Az egyik társunkat pedig, aki a rafinált keresztkérdések súlya alatt azt mondta, hogy hisz Istenben, rövid úton eltávolították a főiskoláról. Azt szeretnénk itt kérni a főiskola vezetőségétől, hogy haladéktalanul vesse fel Tánics György elvtárs⁷³ jogos rehabilitálásának kérdését. (*Taps.*) Akik pedig ezeket az embertelenségeket kiagyalták, ma is vezetői, sőt, hangadói a főiskolának. Meg kell mondani, hogy ebben az embertelenségben és bűnszennyben – bár kétségtelenül Óvári elvtársnak is része volt – nem Óvári elvtárs játszotta a prímét. Nem akarom Óvári elvtárs hibáit kisebbíteni: nagyon távol áll ez tőlem. Óvári elvtárs lelkét sok kimondott és nem kimondott bűn és szenny terheli. Hatévi szereplés alatt hiába kerestük Óvári elvtársban a pedagógus lelkiismeretességét. Óvári elvtárs tanító. Magam is a pedagógia emlőin nevelkedtem, kimondhatom tehát éppen a becsületesen, a kis emberpalántákat szeretettel és nagy türelemmel nevelő pedagógustársaink érdekében és nevében, hogy Óvári elvtárs pedagógiai gyakorlata olyan távol van az igazi pedagógia elméletétől és gyakorlatától, mint Makó Jeruzsálemtől. (*Taps.*) Óvári elvtárs eszköze és bűnös kiszolgálója volt mindannak, amit úgy hívunk, hogy bűn, szenny, gyilkos közöny, jellemtelenség, sötétség és förtelem. A szá-

⁷³ Tánics Györgyöt másfél éves főiskolai tanulmányai után eltanácsolták és nem engedték meg neki, hogy szakosodjon.

monkérés órája azonban nemcsak Óvári elvtárs számára érkezett el, hanem mindazok számára is, akik annak a perzekutori⁷⁴ elméletnek és gyakorlatnak többszörös sztahanovistáivá,⁷⁵ túlteljesítőivé váltak, akik számára dicsőség és becsület dolga⁷⁶ volt embertársaik zaklatása, akik abban élték ki magukat, ha vádat kreálhattak ártatlan, a legyet sem bántók ellen. Azt is világosan kell azonban látnunk, hogy Óvári elvtárs nem volt egyedül a művészi alkotómunka kibontakoztatásáért már 1953-tól harcoló fiatalok elleni offenzívában. Sőt azt is merem állítani, hogy Óvári elvtársra az ifjúság elhallgattatásában a legnépszerűtlenebb feladat jutott.

Kik irányították azt a pokoli gépezetet, amelynek Óvári elvtárs fontos része volt ugyan, de nem a legfontosabb része? Erre várja a választ a DISZ Petőfi Körének minden tagja, és meggyőződésem szerint erre a kérdésre kellett volna választ adnia a tegnapelőtti iskolagyűlésnek is.

Lehetetlen, hogy ne ismerjenek magukra mindazok, akik ennek a gépezetnek az irányítói voltak. Lehetetlen, hogy ártatlannak érezze magát az, akinek lelke súlyos bűnöktől terhes, aki számára csak arra való volt az ember, hogy porig lehessen alázni, aki – ha saját karrierjéről és pozíciójáról volt szó – mindenre képes volt, válogatás és gondolkodás nélkül, akinek keze és telefonja az Alapot és a Szövetséget behálózva a pártközpontig elért. Fékevesztettség és teljes erkölcsi gátlástalanság jellemezte egész pedagógiájában. Különös ember volt, és nem a közönséges emberek anyagából gyúrva.⁷⁷ Húsának és vérének kémiai vegyülete különbözött minden más emberétől. Ennek az embertípusnak legpregnansabb példája: Schubert Ernő volt. (*Nagy taps.*)

HÜBNER GYULA: Nem vagyok iparművész, még illegális iparművész sem. Hogy miért nem lettem az, nem akarok beszélni róla és megnyugtatom Noé elvtársnőt, hogy nem személyes ügyemről akarok tárgyalni.

Először is: az ankét tapasztalatairól pár szót. Elhangzottak itt hozzászólások... (*Nagy zaj.*) Mellébeszélés volt. (*Taps.*) Nem arról volt szó, hogy személyes és anyagi ügyeimet hozzam elő, hanem arról, hogy kimondjam magyarul és érthetően, hogy a mi politikánk, ha nem is teljesen függetlenül, de majdnem függetle-

⁷⁴ Perzekutor (latin): üldöző.

⁷⁵ Sztahanovista (orosz): Alekszej Sztahanov szovjet-orosz élmunkás nevéből képzett szó, élenjáró, kiváló dolgozó.

⁷⁶ Utalás arra a jelszóra, miszerint „A munka nálunk becsület és dicsőség dolga”.

⁷⁷ Utalás Sztálin esküjére Lenin ravatalánál (1924). Helyesen: „Mi, kommunisták, különös emberek vagyunk. Különös anyagból vagyunk mi gyúrva...”

nül, az úgynevezett sztálinista-rákosista politikából folyóan, egy személyi klikk politikája volt és teljesen anyagi színezetű volt. Ezt kellett volna itt elmondani.

Kapcsolódva Katona elvtárs felszólalásához, hogy milyen volt Óvári elvtárs, arról nem akarok beszélni. Nem is volna értelme, hiszen mindenki ismeri. De hogy Schubert elvtárs személyéhez fűzzek néhány szót: lelkiismeretlennek tartanám magamat, ha nem emlékeznék meg róla. Folyt a főiskola iskolagyűlése. Rendes, nyugodt hangú megállapítások hangzottak el; itt-ott szélsőséges, illetőleg nem szélsőséges, hanem inkább nem precíz megállapítások is. Schubert elvtárs nem is szólt hozzá addig az iskolagyűléshez. Bármit gondol is rólam, feltételezem, hogy várt az első alkalomra, amikor kitörhessen. Mert kitört. Valamelyik főiskolai hallgatónő magatartását kifogásolva Schubert elvtárs azonosította ezt a magatartást az egész iskolagyűlés magatartásával, szemtelen, pimasz, destruktív magatartásnak minősítette az iskolagyűlés magatartását, sőt még ezen túl is mert menni. Kérdezem, hogy milyen jogon? Kilátásba helyezte, hogy a jogaival nem jól élő ifjúság jogaiból majd visszavesznek. Hát Schubert elvtárs, maga ehhez kevés!

Ezeket szerettem volna elmondani, és ezekre a kérdésekre szeretnék konkrét választ kapni. Vonatkozik ez a Képzőművész Szövetségre és Schubert elvtársra. A fegyelmivel kapcsolatban pedig azt szeretném megkérdezni, hogy tesz-e majd valamit akár a művésztszadalm, akár a főiskola, hogy rehabilitálják azokat a hallgatókat, akiket igazságtalanul kizártak. Még egy kérdést! Nem tudom, hogy abszolút nyugodt lelkiismerettel ül-e itt Molnár László⁷⁸. (*Zaj.*) Jó volna, ha felvilágosítást adna az 1950 előtti tömeges kizárásokról, valamint a későbbiekéről. (*Taps.*)

SOMOGYI ÁRPÁD: László Miklósné kér szót. Megadjuk? (*Felkiáltások: Igen. További felkiáltások: Halljuk Schubertet!*)

REDŐ FERENC: Schubert elvtársé a szó.

SCHUBERT ERNŐ: Tisztelt közönség! Az elhangzottakra részleteiben nem akarok válaszolni. Nem az most a lényeg, hogy mi igaz, és mi nem igaz. (*Felkiáltások: Dehogynem!*) Részleteiben nem lényeges.

Az egészre vonatkozólag ilyen gyorsan nem is tudom elvégezni az értékelését annak a munkának, amelyet az iparművészet területén végeztem a felszabadulás óta. Hogy egy egyén, akármilyen erős akaratú, egyedül mit végez, és milyen céllal végez, azt nem kell külön megmagyarázni. Az a meggyőződés, amelyért harcol-

⁷⁸ Molnár László művészettörténész, a XIX. századi iparművészet kutatója.

tam, ma is meggyőződésem, és amíg a vitában meg nem győznek, nem is térek le róla. (*Felkiáltás: A tények nem győzik meg?*) A tényeket lehet így is, úgy is megítélni. (*Felkiáltások: Magyarázzon! – Erdős Péter: Ugyanaz a véleménye Schubert elvtársnak, mint a XX. kongresszus előtt?*)

A művészet elvi kérdéséről van szó. Többen bírálták, hogy a népművészeti és a népi kultúra felhasználását tartottam az egyedüli útnak. Erről van itt szó, mert ez az én legnagyobb meggyőződésem. Természetesen a népi kultúra felhasználását sokféleképpen lehet értelmezni, én semmi esetre sem olyan szimplán értelmezem, hogy egyszerűen a népművészet másolásáról lenne szó. De arról én a haladó művészet és a fejlődés érdekében nem tudok lemondani, hogy igenis a magyar iparművészet útja az, hogy minden szakágzatban a népi kultúra haladó hagyományainak felhasználásával szolgálja a fejlődést. Bizonyítékom is van erre.

Sok szakterületről felszólaltak az elvtársak, jogos panaszaikat mondták el. Előrebocsátom, hogy semmiképpen sem vonom ki magamat a legteljesebb felelősségre vonás alól. De azt mindenkinek tudnia kell, hogy mind a főiskolán, mind a Szövetségben az egyes szakosztályok és az egyes szakterületek munkáját, fejlesztését azoknak a vezetői végezték. Megint előrebocsátom – ismételten hangsúlyozom, hogy nem mentségül mondom ezt –, de a szövősök területén nekem éppen elég dolgom akadt. Ítéljenek meg abból a szempontból, hogy milyen üzleti szellem diktálta ezt a munkát és ezt a célt.

Azt sem merem vállalni teljesen, hogy az egész terület érdekeit nem védtem mindig és mindenhol. Azt merem vállalni, hogy nem jól védtem, és sokszor nem kellő energiával, sokszor fáradtan, nem úgy, ahogyan tényleg kellett volna, viszont meg kell mondanom: számtalan olyan vélemény hangzott el, amelyet – ha az illetők komolyan meggondolnak – kissé túlzottnak vagy részben nem igaznak lehet minősíteni. (*Közbekiáltások: Például?*) Szuppánék bemutattak egy írást Erdős elvtársnak, hogy ők a zsűrire megfigyelőket küldhetnek, de valószínűleg elfelejtették megmondani, hogy ez a zsűri arra az esetre szól, ha az ő munkájukat vállalati eladásra átveszik. Minden kiírási zsűrinek külön szabályai vannak, annyira, hogy ha egy zsűritag munkája kerül zsűrizésre, az illető kimegy a zsűrizésről. (*Közbeszólás: Juris is?*) Juris is, mindenki kimegy. Ez szabályzat.

ERDŐS PÉTER: Ki hozta ezt a szabályzatot?

SCHUBERTERNŐ: Mindegy, hogy ki hozta, elfogadott szabályzat, amelynek értelmében nem lehet jelen az, akinek a munkáját megítélik, mert ez befolyásolás volna.

A másik része a dolognak az, hogy azt is elfelejtették megmondani Szuppán elvtársék, hogy amikor mi meghallottuk – Rózsa elvtárs közölte velem –, hogy a zsűrizésben hibák történtek, azt mondtam Rózsa elvtársnak (ezt kedden mondtam),

hogy éppen szerdán lesz vezetőségi ülés, jöjjenek be, és megbeszéljük a dolgot, hogy miképpen lehet segíteni. Nem arról van szó, hogy őket kizárták, hanem ők olyan feltételeket szabtak – ezt csak mint részletet mondom el –, amiket nem fogadhatott el a rendezőbizottság, mert 240 kiállító közül azt az igényt állították fel, hogy külön kapják meg a termet... *(Közbeszólás: Önálló kiállítás volt!)* ... de Lantosék mint vállalat ígérték meg... *(Közbeszólás: Mi akartunk először kiállítást rendezni, és Lantos elvtársék jöttek hozzánk azzal, hogy sokkal olcsóbb lesz, ha velünk együtt csinálják! – Nem erről van szó!)* ... Tudom, hogy nem erről van szó, de kérték, hogy mondjak példát arra, hogy nem teljes értékű minden hozzászólás. Ismétlem, hogy nem az a lényege annak, hogy milyen részlet igaz vagy nem igaz. A lényege a dolognak az, hogy ha az elvtársak úgy látják, hogy mindazért, ami történt, én vagyok a felelős... *(Közbeszólás: Nem egyedül!)* ... Legtöbben azt állították itt, hogy elsősorban én vagyok az a prototípus, amely ezekért a dolgokért felelős. Nyíltan megmondom az elvtársaknak, hogy őszintén vállalom a felelősséget, még hozzá abban a tudatban, hogy én soha rossz szándékkal a fiatalsággal szemben... *(Gúnyos közbeszólások.)* ...de esetleg rossz mentalitással tettem. Ha ez elégtétel az elvtársaknak, vagy valami olyan elgondolásuk van, ami elégtétel: én állok elébe azzal az öntudattal, hogy mindenért nyugodt lélekkel felelek. Ezért nem is akarom részletezni ezeket a dolgokat.

Még egy dolgot igen-igen fontosnak tartok, mégpedig a letartóztatások ügyét és Rozs elvtárs kijelentését. Talán senki sem tudja – mert ezt nem is említettem –, hogy amikor a letartóztatások voltak, akkor nálam is házkutatás volt. Nemcsak egyesek ellen ment az egész ügy, hanem többek ellen, mint például Rozs elvtárs pártvezetőségi tagságával ment éppen az ellen, amit csináltunk. Abban az időben „titoista” voltam – megvannak az adatok –, amikor Garai⁷⁹ és Rozs elvtárs bejelentették, hogy én „titoista” vagyok.

ERDŐS PÉTER: De gusztusos ez!

SCHUBERT ERNŐ: Ezt példának mondom, nem azért, hogy ezzel is kitérjek valami elől, de kissé furcsán hangzik, hogy az erkölcs nevében néhányan olyanok is felszólaltak, akik legalább annyira bűnösök. *(Közbeszólás: Ez nem védekezés?)* Ez nem védekezés, mert előre hangsúlyoztam, hogy vállalom a felelősséget, és most is hiszek abban a művészeti útban, amelyet akkor követtem, és most is hiszek abban a művészeti útban... *(Közbeszólás: Ez nem művészet, hanem politika!)* Ez nem politika. A művészetpolitikában is én a meggyőződésem szerint dolgoztam. Lehetséges, hogy ez a meggyőződés – mint ahogyan látom – nagyon

⁷⁹ Garai Erzsébet ekkor az Iparművészeti Főiskola függetlenített párttitkára.

sokak számára nem szívből jövőnek látszik, én ezt másképpen nem tudom bizonyítani, mint azzal, hogy munkám és tanítványaim munkája mégiscsak jelent valamit azon a területen, ahol dolgozunk.

Azt, hogy mivel tehetném jóvá, – ha egyáltalában jóvá lehet tenni – (*Közbeszólás: Nem lehet!*) ... ma még nem is tudom elképzelni. Ha egészen konkrét formában, a mai ankét alapján megtárgyaljuk ezeket a kérdéseket, és objektívan határozatot hozunk: én alávetem magam a határozatnak, nincs semmi kifogásom ellene. Csak ennyit akartam mondani. (*Közbeszólás: Szeretnék megkérdezni valamit: Ki törette össze a főiskola szoborgyűjteményét? És mi volt Ferenczy Noémi tanszékével?*) Ezt a vádat már többször hallottam, azért megkértem a főiskolai pártszervezetet, hogy indítson vizsgálatot. Tekintettel arra, hogy Rákosy Zoltán elvtársat,⁸⁰ mint alakrajztanárt, amikor belépett a főiskolára, azzal bíztam meg, hogy szedje össze az összes gipszeket, mert tehetetlen vagyok, hetvenszer is kiadtam az utasítást a javításukra, de nem tették meg. (*Ellentmondások.*) Ezt ne higgyék el nekem, hanem kérdezzék meg Rákosi elvtársat.

És hogy mi van Ferenczy Noémi tanszékével? Ebben a tekintetben az a helyzet, hogy racionalizálás volt a főiskolán. Három hallgató volt a gobelin tanszakon és többet nem akart engedélyezni a minisztérium. (*Közbeszólás: Nem három, hanem tíz!*) ... De előzőleg azok végeztek. (*Közbeszólás: Nem végeztek, most végeztek!*) Egyet meg kell érteni: a racionalizálás nem úgy történt, hogy rögtön végrehajtották, hanem úgy, hogy a hallgatók végzésének határidejére. (*Ellentmondások: Nem így volt!*) Elvtársak, a racionalizálást nem én csinálhattam, mert akkor már nem voltam főigazgató. Talán még azért is én vagyok a hibás, ami nem az én időm alatt történt?

FERENCZY NOÉMI: Nem három növendékem volt – és csak én lettem volna az egyetlen tanár, akit racionalizáltak. Amikor odahívtak engem, akkor nem Schubert elvtárs, hanem Kaesz elvtárs volt a főigazgató – és miután a hivatalos formákat nem tudom betartani – nem is szoktam, nem is ismerem –, amikor engem odahívtak, mint vádlottat, hogy most engem elbocsátanak, akkor elvágtam a hivatalos tónust, és megkérdeztem, hogy akkor mi lesz a növendékeimmel, akik javában dolgoztak. Akkor azt mondta Kaesz elvtárs, hogy azokat átadjuk a szövősöknek. Tudtam, hogy ez mit jelent, és azt mondtam, hogy az lehetetlen, és kénytelen leszek őket ingyen tovább tanítani. (*Hosszan tartó élénk helyeslés és ütemes taps.*) Erre – hogy én így elvágtam ezt a dolgot – egyszerre rettenetesen megijedtek, és azt mondták, hogy: hát majd valamit csinálunk. Én már előbb megmondtam a tanítványaimnak, hogy ez a veszély fennforog. Ők azt hitték,

⁸⁰ Rákosy Zoltán (1910–1971) festő, 1949-től az Iparművészeti Főiskolán alakrajz-tanár.

hogyan ez lehetetlen, és hogy engem a Kossuth-díj véd stb. Egyszóval: lehetséges volt. Felmentem a tanszékre, és megmondtam a tanítványaimnak, hogy ez így van, és azt mondtam, hogy tovább tanítok. Akkor a főiskolán megijedtek, de már nem lehetett visszacsinálni, ennél fogva egy hónapon belül újra kineveztek. De azért az ellenségeskedés, az áskálódás és az örökös rágalmak tovább folytak. Akkor már nem vettek fel újakat hozzám, hanem maradt az a nyolc tanítványom. A többi dolog már nem tartozik ide. (*Felkiáltás: Ezzel egyetért Schubert elvtárs?*)

SCHUBERT ERNŐ: Nem értek egyet. (*Felkiáltások: Tudott róla?*) Nem erről van szó, hanem arról, hogy megszűnt a gobelin tanszék, mert az elhelyezési nehézségek folyton fokozódtak. Le kellett építeni a főiskolát. Leépítették a színpadtervező és a jelmeztervező tanszéket. (*Zaj.*) A szövő szakok elhelyezésével sohasem volt probléma. (*Zaj.*)

FERENCZY NOÉMI: Most is megvan az a papiros, amellyel akkor azonnal elbocsájtottak. Nem úgy volt, mint a többi osztályokon, hogy szukcesszíve⁸¹ kifutó osztályt csináltak. Nem akkor volt.

HEGEDŰS B. ANDRÁS: Nem mint az elnökség tagja, hanem mint egyszerű résztvevő, szeretném megkérdezni, hogy ha Schubert elvtárs nem a főiskola, hanem a Szövetség tagozatának az élén állott, hogyan fordulhatott elő Magyarországon, és ki volt a felelős azért, hogy Ferenczy Noémit, akinek a nevét mindenki ismeri, még az olyan laikus is, mint én, akinek mostani kiállítására is tömegek járnak, egyik napról a másikra el lehetett bocsájtani?! Ez a kérdés, és nem az, hogy itt most személyi kérdéseket kutassunk.

SCHUBERT ERNŐ: Csak azt felelhetem, hogy a Szövetséget ilyen kérdésekbe soha bele nem vonták. (*Erdős Péter: Minek a Szövetség? – Zaj.*) – (*Hegedűs B. András: Ki csinálta?*) A minisztérium és a főiskola.

KIRÁLY JÓZSEF: Schubert elvtárs azt mondta, hogy azokat a növendékeket, akik a keze alól kikerülnek... (*Zaj.*) Mire alapozta akkor a véleményét a Gellért Szálló vázlattervének bírálatára alkalmával, hogy a kinti terület nem képes egy megfelelő és minden szempontból kielégítő textilanyagot létrehozni?

⁸¹ Szukcesszíve (latin): fokozatosan, lépésről lépésre.

SCHUBERT ERNŐ: Félreértett, Király elvtárs. Kifejezetten megmondtam, hogy a magyar termelés jelenlegi nyersanyag-felhasználása és gépparkja annyira a tömegre van beállítva, hogy nem reprezentálhatja a Gellért Szálló nemzetközileg első osztályú minőségét.

GAÁL GERTRÚD: Egyetlen szövős sem állt fel ma. Nekik nincs problémájuk? Valószínűleg ők is szeretnének mást csinálni, de Schubert elvtárs olyan pressziót gyakorolt rájuk, hogy eddig nem merték megmondani véleményüket. (*Schubert Ernő: Szóljanak hozzá!*)

REDŐ FERENC: Most Buzás elvtársé volna a szó. Miután azonban a nevekből nem tudom, hogy ki szövős és ki nem szövős, felteszem a kérdést, hogy Buzás elvtársnak adjuk-e meg a szót, vagy pedig egy szövőst hívjunk fel szólásra? (*Felkiáltások: Szövőst! – Zaj.*) Akik szövőst kérnek szólásra, tartsák fel a kezüket. (*Megtörténik.*) Kérek a jelentkezők közül egy szövőst. (*Felkiáltások: Benczét!*)

BENCZE JÓZSEF: Kedves elvtársak! Nem készültem erre a hozzászólásra. Mindenki szépen megfogalmazva, papírról olvassa fel beszédét,⁸² én azonban nem készültem így. Kénytelen vagyok tehát egy-két szóban elmondani a mondánivalómat.

Schubert elvtárs szerint növendékei meg vannak elégedve. Elmondom most, hogy mi a saját véleményem, és kollégáim véleménye, akikkel beszélgettem, mert nem közömbös nekünk az, ami történik. Mi, végzett szövősök, a főiskola első idejében szerettük és becsültük Schubert elvtársat, teljesítettük utasításait, kívánságait. Elismertük, hogy a szövőanyag-tervezésben a legjobb, aki bennünket oktat. Ez a viszony eléggé fent is maradt 1950–51-ig. Amikor azonban végeztünk, akkor egy óriási kettősséget láttunk a főiskola, nevezetesen Schubert elvtárs és a kinti területen dolgozó iparművészek között.

Vagy talán nem is 1951-ben éleződött ki egészen ez a dolog, hanem később, amikor Schubert elvtárs a kinti növendékekre olyan megjegyzést tett, hogy „hazaárulók”. Nehéz ezt kimondani, de kénytelen vagyok kimondani. Nem tudom, hogy ennek a megjegyzésének mi az oka, és hogy mire alapozta. „Hazaárulók” voltunk azért, mert próbáltunk megállni a magunk lábán? Ezért történt az, hogy a szövősök közül egy-kettő talán kapott szerepet, megbízást, de – hacsak nem pályázat formájában – a magam részéről sohasem szerepelhettem. Schubert elvtárs tanárokat küldött ki munkahelyemre, hogy „vigyázzanak, mert besúgó,

⁸² A felszólaló téved. E jegyzőkönyv alapján is érzékelhető a hozzászólások rögtönzött és spontán volta.

mert destruíál” stb. A vállalatvezető megkérdezte tőlem, hogy igaz-e az, amit Schubert elvtárs a tanárokon keresztül terjeszt. A minisztériumba is behívtak, és végül kiderült, hogy másnak kellett volna az állás. Azt hiszem, hogy ezzel az egy-két mondatommal elég sokat mondtam, és nem beszélek arról, hogy a növendékek nem mernek kijönni hozzám, mert ha Schubert elvtárs megtudja, akkor nagy baj lesz. Többet nem kívánok mondani.

REDŐ FERENC: Buzás elvtárs következik.

BUZÁS ÁRPÁD: Kedves elvtársak! El kell állnom eredeti tervemtől, ahogyan a mai ankéton felszólalni kívántam volna. Ne vegyék tehát rossznéven, ha hozzászólásom kissé rapszodikus lesz, amikor reflektálok az előttem szóló egyes elvtársak kitételeire.

Mindenekelőtt szeretnék felvetni egy-két kérdést. A mai ankétra azért hívtuk össze az iparművészeket, és azért örülünk annak a lehetőségnek, amelyet a DISZ Petőfi Köre nyújtott, mert úgy látjuk, hogy elérkezett az ideje annak, amikor több évi fáradozásunk eredményeképpen végre nyílt fórumon és megfelelő biztosítékokkal ismertetni tudjuk problémáinkat, és közelebb tudjuk vinni őket a megoldáshoz.

Amikor a kormányprogram 1953 után az egyetemeken is új szellemet bontakoztatott ki, akkor az egyetemeken is kialakult az a szellem, amely ostorozta a hibákat, és változtatni akart azon az oktatási módszeren, amely az elmúlt tíz év alatt gyakorlatban volt. Azok a kérdések – amik ma már a DISZ Központi Vezetőségének határozati javaslatoként jelentek meg a napilapokban – voltak azok, amelyeket az ifjúság feszegetett. A problémák komplexuma végül is elvezetett oda, amire később döbrentünk rá, hogy e problémák nemcsak az ifjúságnak, hanem az egész magyar iparművészetnek a problémái. Felölelték mindazokat a visszasságokat, amelyek az iparművészek munkáját az elmúlt években gátolták. Lehet, hogy akkor túlságosan szűk látókörűen láttuk ezt a problémát, és úgy fogalmazzuk meg, hogy csak a főiskoláról kikerült, végzett hallgatóknak a problémája.

Az első törekvések, amelyek ezzel a kérdéssel foglalkoztak, úgy jelentkeztek, hogy feltétlenül meg kell alakítani a volt főiskolai hallgatóknak egy olyan szervezetét, amely biztosítja azokat a jogokat, amelyeket feltétlenül meg kell adnunk minden olyan egyénnek, aki iparművészettel foglalkozik. Nem tettünk különbséget aszerint, hogy valaki ilyen vagy amolyan tehetséges. A munkát szerettük volna biztosítani, azt, hogy a munkán keresztül tudja valaki bebizonyítani rátermettségét, azt, hogy valóban iparművész-e vagy sem.

Azok a küzdelmek, amelyeket az elmúlt években folytattunk, többféle fejlődési fokon mentek keresztül, aszerint, hogy hogyan bontakozott ki a közélet. 1954

után természetesen felfelé ívelt, 1955 márciusa után⁸³ pedig teljes hallgatásba merült. Az idejüni Petőfi kör viták,⁸⁴ meg az Írószövetség munkája⁸⁵ volt az, amely problémánkat ismét előtérbe hozta és a megoldáshoz közelítette.

Beszélnem kell arról, hogy miközben ezeket a küzdelmeket folytattuk, milyen akadályokon mentünk keresztül. Szeretnék beszélni róla azért, hogy ezeken a tényeken keresztül próbáljuk lemérni a Szövetség, a főiskola és más illetékes szervek működését.

1953 döntő változást hozott politikai életünkben. Utána is látták a problémákat, ha voltak olyan körülmények, amelyek visszalépésre készítették. De mindig afelé törekedtek, hogy próbáljanak lehetőséget adni az új szellem kialakulására. Itt kell reflektálnom azokra a hozzászólásokra, amelyeket a főiskola tanárai és a Szövetség egyes funkcionáriusai tartottak. Az ő véleményük is átment különböző fejlődési fokokon. Volt idő, amikor a mi elgondolásunk mellett foglaltak állást. Volt idő, amikor nem foglaltak nyíltan állást amellet, hogy helyes vagy nem helyes. Kiss Roóz elvtársnő felszólalása is azt mutatja, hogy ő is átment ilyen fejlődési fokokon, és most már egészen másként látja a dolgokat: úgy gondolom. Az ő véleménye is átment egy bizonyos fejlődésen, és azt hiszem, hogy azoknak a szerveknek a véleménye is megváltozott. Megkövetelte ezt részben az a körülmény, amely beállott. Az utóbbi időben megszaporodott azoknak az intézeteknek a száma, amelyek próbálták ezeket a kérdéseket megoldani, azért, hogy ezáltal is tőkét kovácsoljanak maguknak.

A hozzászólások során Gács elvtárs említette azt a kérdést, hogy nem helyesli az önálló iparművész szövetség létrehozását. A dolognak az az érdekessége, hogy én Gács elvtárs felszólalása előtt ezt a kérdést felvetni nem hallottam ezen az ankéton, és nem tudom, hogy ezt honnan vette? (*Közbeszólások: Ketten is mondták!*) Akkor bocsánatot kérek.

Ezzel kapcsolatban szeretnék egy-két kérdést felvetni. Úgy gondolom, hogy az elmúlt évek folyamán úgy a Szövetségben, mint az Alapban és más helyeken, ahol művészettel foglalkoztak, az iparművészek mindig hátrányosabb helyzetbe

⁸³ 1954-ben úgy tűnt, hogy Nagy Imre miniszterelnök meg tudja valósítani politikai programját. 1955 márciusában azonban a párt Központi Vezetősége határozatban ítélte el Nagy Imrét, akit áprilisban leváltottak valamennyi tisztségéből, majd a pártból is kizártak.

⁸⁴ 1956. június 1-jén rendezték meg a Petőfi Kör történezművitájának második részét, június 15-én a filozófusvitát, június 18-án a volt partizánok és a fiatal értelmiség találkozóját, június 20-án a „hazánk természeti-gazdasági adottságairól” szóló vitát, június 27-én pedig a sajtóvitát. (*A Petőfi Kör vitái hiteles jegyzőkönyvek alapján. I., II., III. és IV. kötet, Bp., 1989–1991.*)

⁸⁵ Az Írószövetség és lapja, az *Irodalmi Újság* 1953–1954 óta a megújulás és Nagy Imre politikája mellett tett hitet.

kerültek, mint a képzőművészek. Itt nemcsak arra gondolok, hogy az elvi viták, amelyek általában kisszámúak és gyérek voltak a művészeti életben, de még ez a kevés is csak a képzőművészettel foglalkozott.

A másik dolog pedig a *Szabad Művészet*.⁸⁶ A *Szabad Művészet*ben igen kevés alkalommal foglalkoztak iparművészettel. Kádár elvtárs legutóbb megjelent cikkében, amelynek címe: „Javaslat az ötéves terv módosításához”⁸⁷ – úgy tér ki a problémára, hogy foglalkozni kell a képzőművészet helyzetével és annak megjavításával. Egy árva szó sem esik arról, hogy mi lesz az iparművészettel. Pedig gondolom, hogy nyilatkozatát úgy adták le, mint a Képzőművész és Iparművész Szövetség egyik funkcionáriusáét. A költségvetési kérdéseket nem ismerem, de bizonyára ki lehetne mutatni, hogy mennyi jutott az egyikre és mennyi a másikra.

Fel kell vetni, hogy vannak kérdések, amelyekben a képzőművészekkel egy vonalban állunk, vannak kérdések, amelyeket együtt tudunk megoldani, de mégis úgy gondolom, hogy más a képzőművészet, és más az iparművészet. Vannak ugyan olyan területek, ahol a határ elmosódik, és vitatható, vajon az ide tartozik-e vagy a másik oldalhoz tartozik, de úgy gondolom, hogy egészen más a problémája egy iparművésznek és más egy képzőművésznek. Ezért úgy gondolom, hogy amikor azt javasolom, hogy a közeljövőben alakítsák meg az önálló iparművész szövetséget (*Élénk helyeslés és taps*), akkor nem csupán a magam, hanem a területen dolgozó iparművészek kérését is tolmácsolom.

Egy további kérdés, amelyet szeretnék felvetni, az, hogy a mai vita bebizonyította, hogy az iparművészek jelenlegi állapota nem megfelelő, és feltétlenül orvoslásra van szükség. Helyes volna, ha az ankét részvevői létrehoznának egy olyan akcióbizottságot, amely foglalkoznék ezekkel a kérdésekkel, és ezeknek a problémáknak a kidolgozását az elkövetkező időkből elvégeznék. Ezt azért tartanám helyesnek, mivel az elkövetkező időben úgy is sor kerül a Képzőművész és Iparművész Szövetség közgyűlésére, ahol – úgy gondolom – szó fog esni a funkcionáriusokról és általában a Szövetség munkájáról, és bizonyára a képzőművészek is fel fogják vetni a maguk problémáit. Javasolom tehát az akcióbizottság létrehozását.

Hogy eredeti tervünknel maradjunk: a fiatal iparművészek szövetségénél – javítok: a Képző- és Iparművész Szövetség ifjúsági tagozatánál – szükségesnek tartjuk, hogy amellet, hogy létrehozzuk az önálló szervet, amely minden egyes iparművésznek, aki elvégezte a főiskolát, nyújtson segítséget ahhoz, hogy az

⁸⁶ A Képzőművészet Barátainak Köre havi folyóirataként indult 1947 elején. 1956 után megszűnt.

⁸⁷ Kádár György: Kiegészítő javaslatok a második ötéves terv irányelveihez. *Szabad Művészet*, 1956. 10. évf. 7. sz. 303–304. o. – Kádár György (1912–) festőművész, ekkor az Iparművészeti Főiskolán a grafikai tanszak vezető tanára.

alkotó munkáján keresztül tudja bebizonyítani, hogy érdemes az „iparművész” címre. Úgy gondolom, hogy ez is lehetőséget ad arra, hogy sok olyan dolgot tudjunk megoldani, amelyek a célok meghatározásánál a három testület munkájából kimaradtak.

Schubert elvtárs a múltkori iskolagyűlésen felvetette azt, hogy ő az ifjúság barátja. Ezt a meghatározást nem merném ilyen határozottan kijelenteni, mert bár igaz az, hogy Schubert elvtárs foglalkozott az ifjúsággal, és igen sok kérdést elintézett az ifjúságnak, azonban nem lehet azt kijelenteni, hogy ő az iparművész ifjúság érdekében tevékenykedett. Schubert elvtársnak a működése, úgy gondolom, abban a kérdésben, amelyet már előbb fejtegettem, sok esetben taktikázásnak mondható. Voltak megbeszélések, amikor nagy tömeg előtt beszéltünk, és voltak olyanok, amikor egy-két ember jelenlétében, és ő egészen más elveket képviselt az egyikén, és másokat a másikon. Úgy gondolom, hogy Schubert elvtársnak az a meghatározása, hogy ragaszkodik az elveihez, igen helyes. Azonban azt is ki kell mondanom, hogy ezek az elvek nem mindenben egyeztek azokkal az érdekekkel, amelyek az iparművészek érdekeit jelentették. Én úgy gondolom, hogy az ő működésének vannak olyan mozzanatai, amelyek dicséretesek... (*Közbeszólás: A fenét!*)... Gondolok itt arra, hogy a főiskola szervezésében volt neki szerepe, azonban voltak olyan helyzetek, amikor arra használta fel ezt a pozícióját, hogy a saját céljait valósítsa meg. Gondolok itt elsősorban a műhelynek a létrehozására, amely nem minden esetben szolgálja azoknak a fiataloknak a célkitűzéseit, akik a keze alatt dolgoznak.

NOÉ ANNA: Röviden szeretnék néhány szót szólni – hozzákapcsolódva Katona és a többi elvtársak hozzászólásához – a főiskola helyzetéről. Elhangzott számtalan olyan utalás, amelyből látszott, hogy a főiskola nem külön terület, hanem teljesen belekapcsolódik azokba a problémákba, amelyekről ma itt szó volt. Azok az emberek vezetik a főiskolát, akik az iparművészet területén vezetnek, és akiknek a munkáját kritika érte: nem kell mondanom, hogy milyen kritika.

A főiskola helyzete olyan, amilyennek Katona elvtárs azt vázolta, bár most már javult a helyzet, mert az egész egyetemi fronton megkezdődött a harc egy jobb helyzetért, amelyben mi is benne vagyunk. Szeretném azonban felhívni a figyelmet arra, hogy a fiatal iparművészek problémájához a főiskola problémája is hozzátartozik, és ha határozat születik, akkor legyen benne a főiskola problémája is. A főiskolán kezdődik az a probléma, amelyet a fiatal művészekkel kapcsolatban a területen látunk. Igaz ugyan, hogy a főiskolán már támogatnak néhány embert, és kiemelnek, és azzal mentegetőznek, hogy lám, támogatják az ifjúságot. Azt mondják, hogy a tehetségeseket támogatják. Szomorú volna, ha csak ennyi tehetség volna. A főiskola módszerén változtatni kell, és meg kell nézni, hogy kiket támogatnak a főiskolán, mert sajnos, ezen a területen hibák vannak.

Schubert elvtárs azt mondta, hogy nem óhajtotta Ferenczy művésznő növendékeit tanítani a textilszövő szakon. Viszont a tavalyi diplomamunkákkal kapcsolatban emlékszem arra, hogy Schubert elvtárs egyik növendéke – Csík Jolán – gobelinszerű feladatot kapott diplomamunkának. Azt hiszem, hogy itt van valamilyen összefüggés.

Szeretném felvetni, hogy milyen az egyetemi oktatás. Tudjuk, hogy Buzás Árpád abban az időszakban volt DISZ-titkár, amikor a fiatal művészek problémáinak megoldása ügyében a főiskolán elkezdtek a harcot. Én is benne voltam abban a DISZ-bizottságban. Azt is tudom, hogy Buzás elvtárs Rákosi-ösztöndíjért rögtön megvonták azután, miután nem volt hajlandó ezekben a kérdésekben engedni – és ő lemondott az ösztöndíjról. Óvári elvtárs azt mondta, hogy Schubert elvtárs ragaszkodott hozzá, hogy vonják meg Buzás elvtárs Rákosi-ösztöndíját. Úgy látszik, egyszerre tehetségtelen lett.

Valóban helytelen volt sok tekintetben az 1950-es évek káderpolitikája. Nekem még vannak olyan kollégáim, akik nem kerültek be a főiskolára azzal, hogy nem elég tehetségesek ahhoz, hogy a főiskolán tanuljanak, de ami az alkotásaikat illeti, azok toronymagasan felette állnak azoknak a termékeknek, amelyeket a kirakatokban látunk: racionalizáltak, volt ezredesek kendői, dobozkák és egyebek, amikre Kiss Roóz Ilona elvtársnő is utalt.

Király elvtárs nagyon jól kifejtette, hogy ha olyan irányban indítanánk meg a harcot, megfelelő energiával, hogy az ipar és minden terület valóban művészi színvonalon álljon, és értékes iparművészeti cikkek kerüljenek forgalomba, akkor mindenkinek lehetne munkát adni. Tudom, hogy nem én találok fel a puskaport, amikor azt mondom, hogy egy egészen szűk körnek a munkájáról van szó akkor, amikor ma iparművészeti munkáról beszélünk. Ezeknek az ízlése rányomja a bélyegét a főiskolai tanításra is. Az idén volt az első olyan diplomavita, amikor megjelentek bátor kezdeményezések – hála a XX. kongresszus szellemének –, de az sem a szövő-szakon, hanem a kerámia szakon. Hivatkozhatnék arra, hogy a nyomottanyag-tanszak hallgatói állandóan panaszozzák, hogy nem kapnak festéket a műhelyben ahhoz, hogy a saját maguk által vásárolt anyagra vagy textilre fessenek. Ehhez a kérdéshez nem tudok érdemben hozzászólni, de a nyomottanyag szakon százméterszámra nyomják az anyagot, tehát kell, hogy legyen anyag és megfelelő felszerelés. *(Közbeszólás: Ki nem kapott? Egy nevet!)* A IV. és V. éves nyomósok panaszkodtak.

ROZS ENDRE: Az a helyzet, hogy bármelyik, a területen dolgozó művész a tanszakon szabad kivitelezési lehetőséget élvez.

NOÉ ANNA: Nekem ezt mondták – és mint DISZ-vezetőségi tag –, kötelességemnek tartottam ezeket elmondani. El fogom hozni azokat az embereket, akik ezt nekem mondták.

Ezeket szerettem volna elmondani, és még egyszer felhívom a figyelmet arra, hogy ha egy újabb, tisztultabb levegőt próbálunk hozni az iparművészet területére, akkor ebből a főiskola se maradjon ki. (*Taps.*)

BASA LÁSZLÓ: Tisztelt elvtársak! Sajnálatosnak tartom, hogy a vita bizonyos mértékig eltér az ankét tulajdonképpeni tárgyától, a lényegtől: attól, hogy megvitassuk a fiatal iparművészek helyzetét, és bizonyos fokig további lépéseket tegyünk a megoldás irányában. Engedjék meg, hogy ezt a felszólalásomat kissé hosszabbra nyújtsam. Nem tudok rövid lenni, azért, mert mondanivalóim elég sokrétűek.

Meglévő művészeti szerveinkről szeretnék először beszélni: a Szövetségről, a Tanácsról és az Alapról. A Szövetségről tudjuk, hogy a képző- és iparművészet elvi irányító szerve. Az Alapról, hogy annak idején – hogy úgy mondjam – menedzselésre hozták létre. A Tanács hivatáskörének ismertetése kissé nehéz volna, mégis meg kell jegyezmem, hogy az iparművészet révén egy új helyzetben is kapcsolatba kell hogy kerüljön az iparral, a termelő területtel. Kérdezem azonban, hogy betöltötték és betölthetik-e céljaikat ezek a szervek?

Véleményem szerint eddig nem töltötték be. A Szövetségről tudjuk, hogy egy szűk érdekcsoport érdek-képviselői szerve volt. Ma is az. Ezen a helyzeten mit sem változtatott a XX. kongresszus, nem beszélve 1953 júniusáról. Az Alap a Szövetségnek – hogy úgy mondjam – leányvállalata, lebonyolítandó a Szövetségbe tömörült klikk üzleti ügyeit. Teljesen elrugaszkodott eredeti hivatásától és hozzátapadt azon emberek sajátos üzleti tevékenységének adminisztrálásához.

Ezekről a szervekről tehát meg kell állapítanunk, hogy nem fogják át az iparművészet egészét, azért, mert nem általános érdek-képviselői szervek, a demokratizmus nem érvényesül bennük, nincs tömegszervezeti átfogó jellegük.

Engedjék meg mármost, hogy egy rövid pillantást vessünk a képző- és iparművészet viszonyára. (*Ferenczy Noémi: Ellaposodunk! Gyorsabban!*) A gyakorlati megvalósulás különbözősége és a műszaki-technikai feltételek adottsága nélkül iparművészet tényleg lehetetlen. Szeretném feltenni a kérdést, szükséges-e ilyen mértékben különválasztani a Képző- és Iparművészek Szövetségét? (*Ferenczy Noémi: Ez egy későbbi kérdés!*)

Engedjék meg, hogy egészen rövidre fogjam a dolgot, miután a türelmetlenség lett úrrá rajtunk. (*Ferenczy Noémi: Ellaposodunk!*) Ha nem is ismertettem azt a fejlődési sort, amelynek kapcsán a megoldásra kidolgozott javaslatok elhangzottak, szeretném legalább röviden ismertetni a jelenlegi helyzetet a mi elképzelésünk szerint.

Emlékezetes, hogy indult a főiskolán egy mozgalom azzal kapcsolatban, hogy ezeket a problémákat már 1953-ban megoldjuk. Mindaddig azonban semmiféle határozott eredményt nem tudtunk elérni. 1956 januárjában szűkebb határok

között megelevenítették a főiskolai DISZ-szervezet életét. A Központi Vezetőség a főiskolai DISZ javaslatára kezébe vette az ügyet, és jogosnak találta a kérést. Létrejött tehát egy megbeszélés a pártközponttal, hogy az ifjúság vegye a kezébe ennek a bizonyos ügynek a bonyolítását és megszervezését. Szóbeli megegyezés történt arra nézve, hogy az ifjúság összefogására szükség van és az ifjúság valósítsa is meg ezt az összefogást. Voltak, akik nem értettek egyet a művészet elvi irányító szervei társadalmi ellenőrzésének szükségességével, demokratizálásával. E megbeszélés után indult meg ismét az ifjúság összefogásának mozgalma és köszönet illeti a DISZ Petőfi Körének vezetőségét, hogy ennek a mai anknak a megrendezését lehetővé tette. Továbbra is szükség van nyílt fórumra az ügyek tisztázása végett.

Szeretnék beszélni arról, hogy szükség van-e az iparművészeket átfogó, tömörítő szervezetre. Szerettem volna kifejtetni – sajnos azonban most már mindannyian eléggé elfáradtunk –, hogy az elmondottak alapján bizonyára szükség van rá. A többségnek nincs érdekképviselője. Az eddig meglévő szervek céljuknál fogva sem alkalmasak rá. Ebben találkoznak a régi és az új generáció törekvései és érdekei.

Az iparművészet előtt álló feladatok megoldására demokratikus fórumot kell teremteni. Hogy ennek a fórumnak a lehetőségét kidolgozzuk, javasoltuk és javasolom magam is egy akcióbizottság azonnali létrehozását. Feladatául tűzném ki a létrehozandó szerv elvi és megalakítási tervének kidolgozását. Szeretném javasolni egyúttal azt is, hogy a DISZ Petőfi Körén belül alakítson az iparművész ifjúság egy iparművész kört, még ezen a mostani anknon. Legalábbis mondja ki megalakulását és a megalakuláshoz egy legalább három tagú szervezőbizottság delegálását. *(Taps.)*

HEGEDŰS B. ANDRÁS: Azt szeretném javasolni, hogy rekesszük be a vitát. Nagyon sokan elmentek már, és azt hiszem, hogy a javaslatoknak a lényege elhangzott. Itt van egy terjedelmes, hét pontból álló határozati javaslat, amelyet többen terjesztettek be. Redő elvtárs ismertetni fogja, és önök majd megmondják, hogy egyetértenek-e vele vagy sem. Javasolom továbbá, hogy a javaslat szerint jóváhagyott akcióbizottság vezetőjének vagy titkárának nyújtsák be javaslataikat írásban azok, akik nem kaptak szót. Tudniillik negyed tizenegy van már, és hadd jegyezzem meg, hogy véleményem szerint ezáltal nem esik folt a gyűlés demokratizmusán, mert egy ilyen terjedelmes gyűlés demokratizmusához nem tartozik hozzá, hogy mindenki szót kapjon. A Petőfi Kör emlékezetes sajtóvitáján például, amellyel kapcsolatban pedig még senki sem vetette fel, hogy a demokratizmus szabályait megsértette volna, 78-an nem kaptak szót, és fel sem merült az, hogy mind a 78 embert meg kellett volna hallgatni, hiszen így is éjjel háromig tartott a vita.

Az volna tehát a javaslatom, hogy azok, akik most már nem kaptak szót, adják be javaslataikat írásban, és a javaslataikat csatolni fogjuk a jegyzőkönyvhöz. A Petőfi Kör vezetősége nevében örömmel fogadom Basa elvtársnak azt a javaslatát, hogy a jelenlévők mondják ki – amennyiben kimondják – a fiatal iparművészek tagozatának megalakítását a DISZ Petőfi Körén belül, és reméljük, hogyha egy ilyen tagozati élet létrejön, hasonlóan a történelemsztagozathoz, akkor a fiatal iparművészek vitáját is meg lehet rendezni havonta, esetleg havonta többször is, amely vitákon azután most már nem ilyen általános problémákat vetnek fel a fiatal iparművészek, hanem egy-egy konkrét problémát. Mint kívülálló, nem akarok javaslatot tenni erre nézve. Arra is lehetőség nyílik, hogy a Petőfi Kör segítségével megbeszéljük, hogy megrendezzük-e a közeljövőben, a télen a fiatal iparművészek kiállítását. *(Taps.)*

Ott egy elvtárs nagyon akar valamit mondani. *(Közbeszólás: Szeretném megkérni az elnökséget és a tagságot, hogy Hornicsek elvtársnak adják meg a szót, tekintettel arra, hogy nagy jelentőségű javaslata lenne.)*

HEGEDŰS B. ANDRÁS: Ellene vagyok – persze ezt is el kell dönteni. Kérem, hogy aki azon az állásponton van, hogy Hornicsek elvtárs szót kapjon, az tartsa fel a kezét. *(Megtörténik.)* Kétségtelen többség, tehát meghallgatjuk Hornicsek elvtársat.

HORNICSEK LÁSZLÓ: Mielőtt néhány javaslatot tennék, amelyek az akcióbizottság tartalmi színvonalának növelését vannak hivatva előmozdítani, szeretnék egy bejelentést tenni. Kiss Roóz Ilona elvtársnő szavaihoz szeretnék megfelelően viszonyulni. Vissza kell utasítanom azt a megállapítást, amely szerint Schubert elvtárs, Kaesz elvtárs, Juhász elvtárs és a többi elvtársak együttes munkájának következménye az, hogy a Szövetség munkáját ilyen vonalra vitték, – és azért Schubert elvtárson kívül Kaesz és Juhász elvtársak is felelősek.

Le kell szögezmem, hogy Kaesz elvtárs a maga egész szakosztályával, a belsőépítészeti szakcsoportjával együtt, 1946-tól kezdve teljesen szembeszállt Schubert elvtárs vonalvezetésével, és ezt pontosan jellemezte az, amiről itt hallottunk, hogy Kaesz elvtárs alig járt be a Szövetségbe, és ezért gyenge a Szövetség munkája. Egyébként Kaesz elvtárs 1950 óta semmiféle tervezési munkában nem vett részt, mert nem volt hajlandó ezt a vonalat képviselni. *(Taps.)*

Teljesen egyetértek a felszólalásoknak azon megállapításaival, amelyekben a Szövetség munkáját elmarasztalták. A Szövetség dolgozott jól, de dolgozott igen rosszul is. Kétségtelenül mind a kettőt meg kell állapítani. Rossz az volt, hogy elfelejtettünk szívvel-lélekkel, és főleg emberségesen dolgozni, és különösen Schubert elvtársnak adresszálom ezt, akivel mindvégig becsületes harcban, becsületes vitákban szemben álltam. Volt idő, amikor a rövidebbet húztam, és

amikor a főiskoláról el kellett mennem. Ezt ma már lényegtelennek tartom, de ugyanakkor tudom azt, hogy teljesen félretolta azt az egészséges irányzatot, amelyet 1946-tól 1950-ig, a korszerű szellem érdekében kifejlesztettünk.

A javaslatok, amelyeket elő akarok terjeszteni, a következők: véleményem szerint új iparművészetünk vonalán az iparművészeti cikkekkel és az iparművészeti munkákkal dolgozó népünket kell szolgálnunk. Ennek a szolgálatnak az érdekében feltétlenül színvonalas munkákat kell létrehozni, és éppen ezért feltétlenül emelni kell az eddigi szövetségi munka ilyen irányú színvonalát is. Az új szellemnek a múltéval szemben az az alapelve, hogy szabadon kell hagyni mindenkinek a szellemét a maga útján kibontakozni, teljesen el kell vetni azt az egyszemélyi művészetpolitikai irányzatot, amelyet főleg Schubert elvtárs kényszerített miránk, belsőépítészekre is.

Arra a kérdésre, hogy hol vannak belsőépítészek, azzal kell felelnem, hogy vannak, dolgoznak – és itt is vannak. Dolgoznak, de nem nyilvánosan, mert azzal a művészeti bizottsággal, amely a Szövetségen belül éppen ezt a színvonalat tartotta, nem tudnak egyetérteni – és ezért tervezőirodáknak, valamivel szabadabb kereteken belül, a maguk (bizonyos mértékben egyéni) felfogása szerint is tudtak haladó szellemű munkát végezni. Egyre jobban kezd kibontakozni ezeknek a kollégáknak a tárlatokon való bemutatkozása, korszerűbb, sokkal színvonalasabb szellemben, mint ahogyan eddig arra lehetőséget adtak.

A korszerű és színvonalas iparművészet érdekében feltétlenül revízió alá kell venni a főiskolai oktatást és teljes szervezetének eddigi felépítését. Ez olyan program, amely elmaradhatatlan akkor, ha új alapokra kívánjuk helyezni a művészetet. Véleményem szerint az iparművészet jelenlegi produktumai nagyon alacsony színvonalon állnak, és nemcsak belföldi, hanem nemzetközi síkon is rendkívül alacsony színvonalat képviselnek. Megbecsültetésünk és exportunk lebonyolítása érdekében is feltétlenül javítani kell ezen. Az eddigi termékek szellemén gyökeresen változtatni kell, tartalmát illetően pedig – a nemzetközi színvonalnak megfelelően – sokkal tudományosabb alapra helyezett művészetpolitikát kell kiművelni.

Ezzel kapcsolatban meg kell említenem a Népművelési Minisztérium illetékes főosztályának eddigi működését. Megkívánjuk azt, hogy a főosztály egy sokkal haladóbb szellemet képviseljen, és ebbe a képviselőbe olyan művészeket kapcsoljon be, akik megértik, és ugyanakkor bizonyos mértékben művelni is tudják ezt az új irányzatot. Megértő művészetpolitika nélkül sem a főiskolai, sem pedig a főiskoláról kikerült fiatal művészek nem tudják ezt a programot, ezt a célkitűzést beváltani.

Javasolom iparművészeti tudományos tanács felállítását. Véleményem szerint ma már az iparművészet nem öncélú játék, nem bizonyos tehetségek vagy bizonyos érzések felszínre hozatalából keletkező formálás. A tudományos mun-

kának nagyon komoly gyökerei vannak, és komoly irodalma is van. Az a heterogén állapot, amely az eddigi tervezésben, a különböző területek különböző felfogásában jelentkezett, annak a következménye, hogy nincsen egy szellemi bázis, amelyből a hazai, sajtóságosan magyar, a hazai haladó szellemű hagyományoknak – de nemcsak a népművészeti hagyományoknak, hanem a nagyon gazdag polgári hagyományoknak is – a képviselőjét, illetve a lehetőségeit kiaknázhathatnánk, márpedig azokat ki kell aknázni. A tudományos tanács feladata legyen a nemzetközi tájékoztatás állandó propagálása, állandó közlése. Szükséges, hogy a hazai hagyományoknak ránk vonatkozó része is tudományos színvonalon fel legyen dolgozva.

Beszéltünk folyóirat indításáról. Ez nem egyszerű dolog. Egy folyóirat megindítását csak úgy tudom elképzelni, hogy azt meg is tudjuk tölteni tartalommal. A megtöltés nem kis gond – különösen akkor, ha nincsenek olyan termékeink és olyan művészeti íróink, akik éppen ennek megfelelően – és az igények nemzetközi színvonalának megfelelően – ezt a feladatot képviselni tudnák. Ezért felhívom az akcióbizottság figyelmét, hogy ezekkel a kérdésekkel is foglalkozzék, neveljen a fiatalság körében olyan szakembereket, akik tájékozottak, és tájékozottságukon kívül művészeti, írói képességekkel is rendelkeznek. Ebből látszik, hogy nem egyszerű dolog egy folyóirat megindítása. A sürgetés érthető, ugyanakkor viszont a színvonal érdekében ezt a kérdést még alaposabban meg kell vitatni.

Szükségesnek tartom, hogy a Szövetség sokkal több nyilvános pályázatot hozzon ki. A nyilvános pályázatnak nyilvános legyen az értékelése is. Az ilyen értékelés feltétlenül megnyugtató eredményeket hoz létre, ugyanakkor viszont – aminek be kell következnie, és amiről ugyancsak beszélni kell – selejtezőképességnek is kell lennie. Iparművészetünk feltétlenül megköveteli, hogy azt a bizonyos színvonalat, amelyről korábban szóltam, a hazai és az exporttermékekben egyaránt képviselje.

Szükségesnek látom a főiskoláról kikerült fiatal művészek további nevelését. Az építőművészek egy mesteriskola keretén belül nevelik tovább az egyetemről kikerült fiatalokat, persze, azt nem tehetik meg, hogy mindenkit tovább neveljenek. A nyilvános pályázatok lehetőséget adnak bizonyos egészséges kiválasztódásra. A fiatalok további neveléséről, a magasabb színvonalú művészeti szemléletnek további ápolásáról valamilyen formában gondoskodni kell.

Szükségesnek tartom továbbá a Képzőművészeti Alap munkájának, forgalmának, munkaelosztásának, export- és művészeti kérdéseinek megállapítására egy felülvizsgálat létrehozását, amely a tényleges és valóságos helyzetről tájékoztatná az akcióbizottságot.

Beszélnünk kell a Derkovits-ösztöndíj ránk vonatkozó részéről is. Véleményem szerint a Derkovits-ösztöndíj tipikusan képzőművészeti jellegű. Szükségesnek tartjuk, hogy ugyanilyen jellegű iparművészeti ösztöndíjalap is jöjjön

létre, hogy ugyanilyen mennyiségben iparművész fiatalokat is a Derkovits-ösztöndíjhoz hasonló ösztöndíjban lehessen részesíteni.

Még kell említenem – és javasolom – az eddig kiadott Munkácsy-díjak felülvizsgálatát. (*Helyeslés és taps.*) Véleményem szerint többször politikai elfogultságok játszódtak közre a Munkácsy-díjak kiadásánál.

Még egy jelentős dolgot kell megemlítenem: nagyon fontos az Iparművészeti Múzeum eddigi munkája, a legmesszebb menő támogatást nyújtotta, főleg a fiatal iparművészek helyes oktatásának támogatása terén. Szükségesnek találom azonban a gyűjtemény bővítését. Véleményem szerint a XX. század anyaga teljesen hiányzik. Hogyan akarunk beszélni fejlődő iparművészetről, ha nem dokumentáljuk azt, hogy mi történt eddig? Egyébként fontos dokumentálni azt, hogy mi történt éppen a legnehezebb években, hogyan néztünk ki, mi volt a hiba, és honnan kell továbbindulnunk. Vannak olyan kiváló művészeink, akiknek munkáit az Iparművészeti Múzeumban feltétlenül dokumentálni kell. Röviden ezekről szerettem volna beszámolni, s ezekre a kérdésekre akartam felhívni a figyelmet, hogy ezzel is a mai értekezlet teljességét biztosítsuk. (*Taps.*)

SOMOGYI ÁRPÁD: Elvtársak! Az idő előrehaladottságára való tekintettel a vitát be kell rekesztenem. Engedjék meg, hogy néhány mondattal összefoglaljam a vitában elhangzottakat, és egyben ismertessem a határozati javaslatot, amely mindjárt megoldást ad arra is, hogy azok az elgondolások és javaslatok, amelyek – az idő előrehaladottsága miatt – benne rekedtek az elvtársakban, mégis megoldásra találjanak.

Mai vitánk azzal kezdődött, hogy a magyar iparművészet látható hangja – a kiállításokon és az üzletekben látható hangja – egyhangú. És itt-ott kimondták az elvtársak – de ha nem mondták volna ki, akkor ki kellene mondani, mert mindnyájan tudjuk, azonban talán nem éreztük fontosnak –, hogy a magyar iparművészet nagy hagyományokkal rendelkezik, és ezeknek a nagy hagyományoknak megvannak a folytatói, megvan a jelene – röviden: a magyar iparművészek között sok tehetséges művész van. Márpedig, ha ez a helyzet, akkor azt mutatja, hogy nem is egy, hanem több baj van. Az elvtársak világosan rámutattak a vita során ezekre a bajokra, megvizsgálva és elemezve annak a két-három alapvetően fontos intézménynek a működését, amelyhez az iparművészet területe különböző módokon tartozik.

Nem kell részleteznem és különösebben összefoglalnom azt, ami itt elhangzott, de egyik-másik dologra mégis szeretnék utalni.

A Szövetségről megállapították, hogy egy érdekképviselővé szűkült, ahelyett az elvi irányító intézmény helyett, aminek lennie kellett volna. Megállapították azt is, hogy az iparművészetnek igen kevés segítséget tudott nyújtani, és ennek egyik sarkalatos oka abban van, hogy közösen van a képzőművészek szövetségével. Ezen túlmenően is nagyon alaposan elemezték a Szövetségben működő

iparművész funkcionáriusok tevékenységét, a legelevenebben és a legélesebben Schubert elvtárs és Juris elvtársnő működését. A két elvtárs válaszolt, illetőleg hozzászólt a vitához. Azért helyesbíték, mert nekem is az az érzésem, hogy válaszuk nem volt kielégítő. (*Felkiáltások: Nem!*) Nem adtak választ kellőképpen azokra a kérdésekre, amelyek felmerültek. Schubert elvtársnak a művészeti nézeteit a népi kultúra tekintetében nem vitatták az elvtársak. Lehet, hogy elhangzott itt-ott, de én nem vettem észre. Sokkal inkább a művészetpolitikában végzett szervező tevékenységéről beszéltek és Schubert elvtárs erre bizony nem adott kielégítő választ. Juris elvtársnő válaszával sem tudok teljesen egyetérteni, és nekem személyesen külön rosszul esett, hogy talán ő volt az egyetlen, aki felvetette az idősebbek és a fiatalabbak problémáját, amelyet egyébként az elvtársak nem feszegettek. Nem beszélhetek az idősebb iparművészek nevében, mert idősebb vagyok ugyan, de iparművész nem. Úgy érzem viszont, hogy sok olyan dolgot elmondottak, amit az idősebbek – szégyen ide, szégyen oda – nem mertek elmondani évek hosszú sora alatt.

Többször elhangzott, majdnem mindenki felvetette, hogy munkájukat értékelni kell. Ez kétségtelen, de éppen erről volt szó. Értékelték munkájukat, és az elvtársak válasza véleményem szerint nem volt kielégítő. Végző fokon a Szövetség gyenge munkájából következik, és nem kell részleteznem a zsűri tevékenységét, hiszen tudjuk, hogy a Szövetség az a legfelsőbb szerv, amely a különböző zsűri tevékenységéről gondoskodik. Nem kell külön beszélnem róla. Magától értetődik, hogy ha a Szövetségben nem elég kielégítően folyik a munka, akkor ez a különböző intézményekre is rányomta a bélyegét.

Ebből a dologból feltétlenül le kell vonni egy sor általános és egy-két kisebb konzekvenciát. Volna egy kisebb személyes javaslatom, vagy inkább kérésem az illetékes szervekhez. Részletkérdés, de meg kell tennem, mert senki sem vetette fel. Említették, hogy a Textilfestők Alkotó Közössége igen komoly munkával és igen komoly anyagi megerőltetéssel készült egy kiállításra, amely végül is nem adta meg a lehetőséget arra, hogy odakerülhessenek a munkák. Azon a véleményen vagyok, hogy minden körülmények között meg kell találni a módot arra, hogy ezt a közösséget se anyagi, se erkölcsi károsodás ne érje. Ezt nagyon határozottan, nyugodtan és felelősségem teljes tudatában merem mondani, egyrészt azért, mert ez elvileg sem engedhető meg, másrészt pedig azért, mert magam is megnéztem azokat a tárgyakat, amelyekről szó van, és ha szabad állást foglalnom – és miért ne volna szabad –, akkor azt kell mondanom, hogy ezek a tárgyak, ha nem is valamennyi, de jelentékeny részük, 80 százalékuk olyan, amelyért a magyar közönség a tíz ujját megnyalná, ha hozzá tudna jutni; bizonyos vagyok benne. A megfelelő szerveknek tehát meg kell találniuk a módot arra, hogy e testület több havi munkáját, komoly anyagi investícióját honoráljuk, és ne vesszen kárba az az óriási munka és pénz, amely benne van. (*Taps.*)

Általánosságban pedig azt szeretném mondani, hogy azoknak a szervezeteknek a szervezete, amelyeket az elvtársak bíráltak – és helyesen bíráltak –, olyan időben jött létre, amikor egész országos politikánk és kultúrpolitikánk a legkülönbözőbb téveszmék nyűgében fetrengett. Ennek eredménye az, hogy e szervezetek létrejöttükben, formációjukban, további működésükben egyre inkább rossz eredményt mutatnak. Nyilvánvaló azonban, hogy amikor szemünk megnyílt, és lehetőségeink megjöttek, akkor meg kell találni a módot arra, hogy ezek az intézmények és szervezetek, valamint szervezeti szabályaik friss szellemben megváltozzanak. Ebben semmi különös, megrendítő nincsen. Természetes folyománya ez annak a társadalmi-politikai fejlődésnek, amelynek tanúi vagyunk. Ennek a szellemnek a jegyében és felismerésében jött létre végeredményben ez a vita, ennek felismerésében készítettek az elvtársak egy határozati javaslatot, amely az első lépéseket teszi meg ahhoz, hogy ezek a jelenleg nem jól működő szervezetek jobbak legyenek egyrészt, másrészt pedig új szervezetek jöjjenek létre. Engedjék meg tehát, hogy ezt a határozati javaslatot ismertessem.

1) Önálló, a képzőművészekétől független iparművészeti szövetség megalakítása. (*Taps.*)

2) A Képző- és Iparművészek Szövetségében lévő iparművészeti funkcionáriusok leváltása. (*Taps.*)

3) Iparművész érdekképviseleti testület szervezése, amely védi az összes iparművészek érdekeit, függetlenül attól, hogy szövetségi tagok-e vagy sem. (*Taps.*)

Ehhez szeretnék egy gondolatot hozzáfűzni, az indoklást illetőleg, éppen azért, mert emlékszünk azokra az időkre, arra a szituációra, amikor és amelyben a Szövetséget és az Alapot szerveztük. Akkor annak a bizonyos perspektíva kiagyalásának a következtében, amelyben benne voltunk mindannyian, én magam is, azon az állásponton voltunk, hogy mi szükség van az iparművészeknek az érdekképviseletére?! Hiszen minden főiskolást szét fog tépni az ország, nem lesz belőlük annyi, hogy mindenhová tegyünk belőlük. Ez volt a hit. Ebből az úgynevezett perspektívából következett azután, hogy a sok ide-oda szervezésben oda jutottunk, hogy megszűnt mindenféle olyan szervezet, amely az iparművészek, a képzőművészek érdekeit ténylegesen védte volna. Most, amikor nyilvánvaló, hogy a perspektívának helytelen értelmezésében éltünk, és rosszul láttuk azt, amit perspektívának láttunk, akkor világos, hogy létre kell hozni egy olyan testületet, amely a hibát orvosolja és mögötte áll azoknak az iparművészeknek, akik különböző okoknál fogva egyébként el volnának anyátlanodva. Ezt nem az indoklás mondja, hanem én.

4) Iparművészeti kiállítás megrendezése 1957-ben, ahol minden irányzat szabadon érvényesülhet. (*Taps.*)

5) Önálló iparművészeti folyóirat megindítása. (*Taps.*)

Ehhez csak annyit szeretnék mellékesen megjegyezni, hogy éppen ma értesültem Somogyi elvtárstól arról, hogy régen sokirányú, sokoldalú, sajtóságos szak-sajtója is volt a magyar iparművészeknek.

6) Az értekezlet a jelen határozat végrehajtására a következőket javasolja az akcióbizottság tagjaiként: Basa László (*taps*), Bencze László (*Taps. – Felkiáltások: József! László még nem végzett!*), Bodri László (*taps*), Bozsóky Anna, Buzás Árpád, Csorba Lajosné, Engelsz József, Gaál Gertrúd, Gádor István, Hübner Aranka, Kaesz Gyula, Király József, Kürti Ödönné, Major István,⁸⁸ Weiner Mihályné. (*Felkiáltások: És a gobelinesek közül?*) Ezek a nevek vannak felírva. Azt hiszem, hogy az előző pontokra nézve nem kell megszavaztatnom az elvtársakat. A tapsokból arra kell következtetnem, hogy a szavaztatásnak gyakorlati jelentősége nem volna. Van ellenvélemény? (*Nincs.*)

Felteszem a kérdést, van-e kifogásuk az elvtársaknak az itt felsoroltak közül valaki ellen? (*Felkiáltások: Nincs!*) Ha nincs, akkor felteszem a kérdést, hogy javaslatuk van-e? (*Egy hang: Javaslatom van. Vannak a világon díszlettervezők is, akik sehová sem tartoznak!*)

HEGEDŰS B. ANDRÁS: Nevet tessék javasolni! (*Egy hang: Tuba László!*)

SOMOGYI ÁRPÁD: Van-e még valakinek személyi javaslata? (*Egy hang: Javasolom még Rozs elvtársat és Hornicsek elvtársat!*)

HEGEDŰS B. ANDRÁS: Elvtársak, ez akcióbizottság, nem pedig parlament!

SOMOGYI ÁRPÁD:: Elvtársak! A bizottságnak módja van bárkinek a segítségét kérni, de egy századot ne állítsunk össze, mert az nem akcióképes. (*Egy hang: Lehetne a gobelinesek közül Solti Gizellát bevenni!*) Többeknek az a véleményük, hogy minden szakból kellene valakit delegálni, így a ruhatervezőkből is, mert ruhatervezők vannak szép számmal. Javaslatot kérek. (*Egy hang: Lászlai Edéné, Hegedűs Magdolna!*)

Elvtársak! Javaslatba kerültek tehát – egyrészt azért, hogy a hiányzó szakok képviseltessenek, másrészt azért, hogy az egyéni kvalitások tekintetbe vétessenek – Solti elvtársnő, Rozs elvtárs, Dóczi elvtárs, László elvtársnő és Hornicsek elvtárs. Egyetértenek ezekkel az elvtársak? (*Igen!*)

Az akcióbizottság megválasztja a saját kebeléből a titkárát. Egyben szeretnék felhívni az elvtársak figyelmét arra, hogy az elmaradt javaslatokat, illetve gon-

⁸⁸ Bodri László ötvös, Csorba Lajosnéról nincs adat, Hübner Aranka gobelintervező, Kürti Ödönné Hauer Irén nyomottanyag-tervező, Major István ötvös.

dolatokat, amelyek még felmerülhetnek, az akcióbizottsághoz juttassák el, hogy az fel tudja használni azokat a munkájában. *(Egy hang: A színpadosok részéről van valaki?)* Felírtam: Tuba László elvtárs. *(Egy hang: Inkább Kézdi Lóránt!)* Akkor Kézdi Lóránt. *(Egy hang: A gyári nyomottanyag-tervezők közül Bódy Irén!)* Bódy Irén.

HEGEDŰS B. ANDRÁS: Elnézést kérek, de az a véleményem, hogy ilyen nagy létszámú akcióbizottság nem lesz akcióképes. A felsoroltak közül senkit nem ismerek személyesen közelebbről – egy-két elvtársat néhány napja ismerek –, tehát teljesen elfogulatlan vagyok. Hangsúlyozom azonban, hogy ha az akcióbizottság akciókat akar csinálni, akkor valamilyen mértékben csökkentenünk kell ezt a létszámot, hiszen egy ilyen létszámú testületnek csak az összehívása is napokat vesz igénybe, amíg összehangolják, hogy ki mikor ér rá. Ez teljesen praktikus javaslat.

ENGELSZ JÓZSEF: Azért nem vagyok egy véleményen Hegedűs elvtárssal, mert az az ankét jól sikerült ugyan, de mégsem úgy, ahogyan szeretttük volna. Ez annak tudható be, hogy pontosan azok, akik szerveztük – még kisebb körben –, olyan kevesen voltunk, hogy képtelenek voltunk mindent elintézni. Ha az akcióbizottságot négy-öt ember képviseli, akkor annyi munka jut egy emberre, hogy képtelen lesz dolgozni. Véleményem szerint tehát ilyen létszám szükséges ahhoz, hogy az akcióbizottság tényleg sikeresen végezhesse a munkáját.

SOMOGYI ÁRPÁD: Én kívülálló vagyok, nem is akarok belekerülni az akcióbizottságba, előre mentegetőzőm, de mégis amellet foglalkozom állást, hogy szükség van ilyen nagy létszámú bizottságra. Szükség van egyrészt azért, mert nagyon széles a terület – tehát szükséges az, hogy minden terület legyen képviselve –, másrészt szükséges a munka megosztása miatt, harmadszor pedig azért, mert bár – mint Hegedűs elvtárs említette – nehéz az összehangolás, de mégis, a „több szem többet lát” elve alapján nem három ember fogja a dolgokat intézni, hanem lesznek közöttük olyanok is, akik inkább ráérnek arra, hogy többet foglalkozzanak a dolgokkal. Tehát ilyen módon jobban biztosítva látom azt, hogy a dolgokat jobban intézhessék. Én tehát feltétlenül a nagyobb létszám mellett foglalkozom állást, bár újból hangsúlyozom, hogy mint kívülálló, mert hiszen csak szemlélője vagyok a dolgoknak.

KATONA IMRE: Javasolom, hogy minden szakterület egy-egy emberrel legyen képviselve. A másik javaslatom a következő. Mivel az *Iparművészet* című lap évek óta vajúdik, azért ez az ankét jelöljön ki egy-két személyt, akik a lapengedély megszervezéséhez és az anyagi alap elintézéséhez már most hozzá-

kezdenének. Tehát: elhatároztuk a dolgot, de semmi lényeges nem történt. Most jelöljünk két-három embert, akik lebonyolítják a teendőket.

SOMOGYI ÁRPÁD: Nehéz dolog ebben így dönteni, – de éppen Katona elvtárs javaslatára azt mondanám, hogy a 23 főből válasszák ki az elvtársak azt az öt embert, akik a lappal fognak foglalkozni, – a másik öt embert azért, hogy azok mással foglalkozzanak, és így menjenek majd végig a dolgokon.

KATONA IMRE: Szeretném, ha Somogyi elvtárs is helyet foglalna a bizottságban, még akkor is, ha ez egygel több tagot jelent. Neki tapasztalatai vannak, tehát feltétlenül bele tud kapcsolódni a munkába, és elég eredményes munkát szokott végezni. *(Helyeslés.)*

SOMOGYI ÁRPÁD: Nagyon köszönöm az irányomban megnyilvánuló bizalmat, de sajnos, nem tudom vállalni ezt a feladatot. Nagyon szívesen állok rendelkezésére mindenkinek, hiszen nagyon sok hallgató a főiskoláról naponta jön be hozzánk a múzeumba, és engem igen sokan felkeresnek, ha valamilyen problémájuk van, akár könyvtári, akár más vonatkozásban, és én mindig szeretettel foglalkozom velük, mert hiszen én is fiatal vagyok, és abban a meggyőződésben vagyok, hogy kötelességem a fiataloknak segítségére lenni. A szóban forgó feladatot azonban nem tudom vállalni, mert egyrészt nem érek rá, másrészt nem akarok annyira belefolyni az iparművészek mai helyzetének a gyomlálásába, mert ez nem tartozik rám mint tudományos kutatóra. Hagyjanak meg engem az én területemen, én szívesen dolgozom ott. Bármikor szívesen részt veszek és segítek önöknek, ha arra szükség van, de nem tudom vállalni. *(Egy hang: Az akcióbizottság munkájára vonatkozó javaslatokat azzal egészítem ki, hogy a bentlevő tagok ellen sincs ugyan semmi kifogás, ellenben azt szeretnénk elérni, hogy a Szövetség létszámát növeljük a legfiatalabb gárdával, mert azoknak a problémáit csak a közöttük lévők képviselhetik, viszont azok közül senki sincs benn. A Király József alatti évfolyamokra gondolok. Ezeknek a problémáit csak azok láthatják. Kérjük, hogy vegyenek be azok közül képviselőket.)*

SOMOGYI ÁRPÁD: Elvtársak, kérjük, hogy ezt és a többi javaslatot juttassák el az akcióbizottsághoz. Nyilván holnap és az elkövetkező időben is eszükbe fog jutni az elvtársaknak egy csomó dolog, sok helyes szempont, amelynek a lebonyolítására feltétlenül sor fog kerülni.

Elvtársak, az értekezlet végére értünk. Legyen szabad az iparművészek nevében köszönetet mondanom az elvtársaknak azért a munkáért, amelyet a mai ankéton végeztek.